

BioBaltic

VIN pasākums, ZOOM platforma

Norise: 22.02.2022. 14.00-16.00

Dalībnieku skaits: 33

“Aprites un bioekonomika lauksaimniecībā – studentu un lauksaimnieku sadarbības potenciāls”

Pasākuma mērķauditorija: lauksaimnieki, studenti

Pasākuma mērķis: popularizēt studentu un lauksaimnieku savstarpējās sadarbības nepieciešamību jaunu ideju attīstībā, aprites ekonomikas/bioekonomikas risinājumu attīstīšanā un izstrādē

Darba kārtība un piezīmes:

14.00-14.20	Jauna, aktīva lauksaimnieka pieredzes stāsts par saimniekošanu laukos, ambīcijām, azartu un pozitīvu skatu nākotnē Kārlis Ruks, z/s “Jaunkalējiņi”
Piezīmes no prezentācijas: Smiltenes novada saimniecība, 7 gadus veca, taču Kārlis uzskata, ka ar lauksaimniecību nodarbojas kopš 5 gadu vecuma, kad tēvs iesēdināja traktorā. Mācījies Jelgavā par agronomu ar uzņēmējdarbības novirzienu, 3.kursā jau nodibināja savu saimniecību, atdaloties no vecāku saimniecības, pārejot laukropības virzienā. Audzē graudaugus, pākšaugus, kā arī cenšas audzēt kaut ko interesantāku, kas varbūt nav konkrētajai vietai ierastās kultūras. Pēdējos 7 gadus piekopj konservējošo lauksaimniecību, kas nozīmē, ka augsni mehāniski neapstrādā, izmanto tādu saimniekošanas paņēmieni kā tiešā sēja – sēj iekšā pagājušā gada rugājos. Skeptiskākie pētījumi norāda, ka augsnes vēl pietiek tikai 50 ražām, tāpēc ir jādodomā, kā augsnes saglabāt, lai tā būtu izmantojama arī nākamajām paaudzēm. Pāreju uz šādu saimniekošanu ietekmēja 2017.gada plūdi, kad nācās zaudēt 48% ražas, kā arī 2018.gada lielais sausums, kas lika izvērtēt saimniekošanu un darīt kaut ko savādāk, lai nebūtu šādi zaudējumi. Tika nolemts, ka jāsamazina saimniekošanas izmaksas, kas arī izdevās, ar tehnikas un tehnoloģiju ieviešanu saimniecībā. Tiešā sēja ir devusi rezultātu – redz efektu gan uz augsnes kvalitāti, gan arī finansiāli, saimniecība ir rentabla. Neskatoties uz to, ka tiešā sēja nav nekas moderns pasaulē, Latvijā tā ir ienākusi pēdējos 10 gados. Šobrīd sasniegusi popularitātes vilni, ņemot vērā Zaļo kursu – lai nedegradētu savu vidi, spētu to nodot nākamajām paaudzēm. Izmanto traktoros ar paralēlās braukšanas ierīcēm, precīzās minerālmēsli kaisīšanas ierīces (balstoties uz GPS precīzās smidzināšanas ierīces..), kas ļauj arī samazināt augu aizsardzības līdzekļu patēriņu. Nākotnē skatās uz iespēju kaisīt minerālmēslus atkarībā no augu augšanas intensitātes, tam šobrīd ir sadarbība ar igauniem, kuri mēģina izstrādāt tehnoloģijas, kas ļaus izveidot augu biomasas kartes no satelīta. Nākotnē mērķis aizvien vairāk strādāt saskaņā ar dabu. Mērķis mēģināt uzsākt kompostēšanas procesu, ražot pašiem savu kompostu no dabīgajiem zālājiem. Biomasu tad izmantot savos ražojošajos laukos, palienot to augsnes vērtību. Saimniecībai svarīgākais parūpēties par augsni, lai tā tad dod ražu, tādējādi parūpējoties par saimnieku. Sadarbojas ar AREI Stendē, savā saimniecībā veic izmēģinājumu, kur eksperimentālajos lauciņos 5 gados tiek salīdzinātas 3 lauku apsaimniekošanas metodes, tai skaitā arī tiešā sēja. Nu jau pēc 3 eksperimenta gadiem tiešās sējas eksperimentālais lauks apliecina savu efektivitāti gan no ekonomiskā, gan no augsnes auglības viedokļa.	

14.20-14.40	Aprites ekonomika un bioekonomika Vidzemē – kur mēs esam, lielākie izaicinājumi, tendences Maija Rieksta, Vidzemes plānošanas reģions
Piezīmes no prezentācijas: Viens no lielākajiem izaicinājumiem, kas ietekmēs Vidzemi jau šobrīd un daudz aktīvāk arī nākotnē, ir reakcija uz ekoloģiskās ilgtspējas krīzi - klimata pārmaiņas, dabas resursu pārmērīgs patēriņš, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, nevienmērīga resursu pieejamība, atkritumu problēmas un tml. Tāpēc šis ir tas brīdis, kad Vidzemes sabiedrībai ir jākļūst gudrākai, ilgtspējīgākai un labāk jāspēj pielāgotie apstākļiem, ko rada klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, kas apdraud reģiona konkurētspējīgās priekšrocības un dzīves kvalitāti. Tāpat arī dominējošās ekonomikas sistēmas veicina nevienlīdzību un negatīvi ietekmē vidi, tādēļ nepieciešama industrijas pārveide par labu vides un resursu saglabāšanai. Līdz ar to prioritāra ir sadarbības veicināšana starp uzņēmējiem, zinātniskajām institūcijām un izglītības iestādēm, inovāciju spēju stiprināšana un zināšanu pārnese, veicinot gan tehnoloģiju, gan resursu gudru izmantošanu ražojot un virzot tirgū augstākas pievienotas vērtības produktus. Vidzemes reģiona Attīstības programma 2021-2027, kura šobrīd ir teju kā apstiprināta, paredz, ka viens no Vidzemes attīstības mērķiem ir veicināt tautsaimniecības attīstību un izaugsmi, pārveidojot saimniekošanas modeļus. To plānots īstenot attīstot aprites ekonomiku uzņēmējdarbībā, attīstot bioekonomiku, kā arī ieviešot aprites principu ieviešanu atkritumu apsaimniekošanā. Aprites ekonomikas attīstībai reģionā noteikti šādi uzdevumi: • Zināšanu un izpratnes veicināšana par aprites ekonomiku • Piesaistīt ekspertīzi un zināšanas aprites ekonomikas veicināšanai • Veicināt ražošanas pārpalikumu/blakus plūsmu izmantošanu un pievienotās vērtības radīšanu • Veicināt industriālo simbiozi, attīstot resursu kontaktbiržu un īstenojot tīklošanās pasākumus • Veidot aprites ekonomikai atbilstošu infrastruktūru • Apzināt barjeras apritīguma ieviešanai publiskajā sektorā (ne tikai juridisko, arī prakses) • Veicināt apritīga iepirkuma piemērošanu (iepērkot vērtē visa produkta dzīves cikla cenu) • Veicināt reģiona ekonomikas pašpietiekamību un noturību pret ārējo faktoru ietekmi Bioekonomikas virzībai noteikti šādi uzdevumi: • Palielināt bioekonomikā ieinteresēto pušu zināšanas par bioekonomiku un viedu un ilgtspējīgu bioloģisko resursu izmantošanu; • Veicināt tādu zināšanu attīstību, pieejamību un apmaiņu, kas uzņēmumiem nepieciešamas, lai ražotu bioloģiskajos resursos balstītus produktus un pakalpojumus; • Stiprināt Latvijas Pārtikas bioekonomikas klastera darbību, popularizēt un veicināt tā aktivitātes; • Nodrošināt aktuālu, pierādījumos balstītu bioekonomikas datu un informācijas pieejamību un to izplatīšanu bioekonomikas ieinteresētajām pusēm; • Veicināt bioekonomiku saistīto politiku un stratēģiju un to īstenotas instrumentu pilnveidošanu; • Palielināt Vidzemes reģiona pievilcību kā vēlamu vietu inovācijām un ieguldījumiem bioekonomikā Plānošanas dokumentos ietvertās rīcības un uzdevumus definēt ir ļāvis ir mērķtiecīgs VPR darbs attiecībā uz aprites un bioekonomikas attīstību. Kā nozīmīgākos piemērus var uzskaitīt: • Inovāciju koprades laboratorija un vadlīnijas inovāciju koprades laboratorijas organizēšanai tiešsaistē • Dalība starptautiskajā bioekonomikas sadarbības platformā BIOBORD (biobord.eu) • 25 stāsti par bioekonomikas inovācijām Baltijas jūras reģionā, iekļaujot 5 Latvijas piemērus; • Inovāciju produktu vadītājs (Rūjienas saldējums, Graci, Valmiermuižas alus) • Latvijas Pārtikas bioekonomikas klasteris • Dalība projektā BioBaltic	

14.40-15.00	Aprites ekonomika no ilgtspējīgas pārtikas izejvielu ražošanas perspektīvas. SIA "Aloja-Starkelsen" pieredze Jānis Garančs, SIA "Aloja-Starkelsen" izpilddirektors, Latvijas pārtikas bioekonomikas klastera valdes priekšsēdētājs
Piezīmes no prezentācijas: Aloja Starkelsen ražoto populārāko produktu kartupeļu citi pazīst visā Baltijā, savukārt ar savu bioloģisko kartupeļu cieti ir izcīnījuši līderpozīcijas visā pasaulē. Ilgtspējīgu, bioloģisku un <i>bez E</i> produktu jaunradīšana jau vairāk kā 10 gadus. Fokuss uz ilgtspējīgas pārtikas izejvielu produktu ražošanu un risinājumu izstrādi priekš citiem pārtikas ražotājiem. Pamatvērtība – uz pierādījumiem balstīta ilgtspējība. Misija – izjaukt pārtikas industrijas status quo un radīt jaunus, mērāmus, zemas ietekmes, ilgtspējīgu ingredientu ražošanu un piedāvāšanu pasaules pārtikas ražotājiem. Šobrīd tirgū aizvien vairāk ienāk vietējie produkti, nelielu ražotāju produkti, kas fokusējas uz jauniem ēšanas ieradumiem, kas balstīti augu izcelsmes produktos. Līdz ar to starptautiskie lieli koncerni ir lielu izaicinājumu priekšā, kā reaģēt uz šīm pārmaiņām, kā mainīties, kā kļūt ilgtspējīgiem. Un šo pārmaiņu pamatā ir kvalitatīvas izejvielas. Aloja kopā ar klientiem, zinātniskajām institūcijām izstrādā jaunus ilgtspējīgu izejvielu risinājumus, kas mērāmi samazina ietekmi uz vidi. Darbības stratēģijas pamatā ir pārstrādāt kartupeļus un pākšaugus un radīt ilgtspējīgus produktus, kas ir audzēti ilgtspējīgā lauksaimniecībā, ar minimālu pārstrādi iegūt pēc iespējas mazāk vidi ietekmējošu izejvielu pārtikas ražošanu. 4 pamatvērtības: Pierādījumos balstītu, zinātniski pamatotu pieeju Ilgtspējība Nenofokusēties uz tikai 2 kultūrām (kartupeļi, zirņi), bet skatīties plašāk Kompleksi risinājumi, sākot no jaunām šķirnēm, lauksaimniecības praksēm, inovatīviem pārstrādes procesiem un pielietojumiem Pētījumi un tendences rāda, ka 2050.gadā pasaules iedzīvotāju skaits būs pieaudzis par 20%, un ir skaidrs, ka ar esošajiem ēšanas paradumiem un pārtikas ražošanas tehnoloģijām pabarot šos cilvēkus, neietekmējot vidi, nav iespējams. Tāpēc ir jāmainās gan cilvēku ieradumiem, gan arī visai pārtikas vērtību ķēdei, sākot no izejvielu audzēšanas, pirmsapstrādes un tālāk jau ražošanai. Bez šīm izmaiņām nav iespējams novērst jau uzsākušās klimata pārmaiņas. Lai ilgtspējīgu varētu nodrošināt ir jāskatās gan uz ekonomisko, vides un sociālo ilgtspēju. Jebkuram videi ilgtspējīgam biznesa modelim ir jābūt arī ekonomiski ilgtspējīgam, tam jābūt dzīvotspējīgam, lai šis vides risinājums varētu arī ilgtermiņā pastāvēt. Lielākie izaicinājumi: Vides ilgtspējas jautājumi. Svarīgi saprast, ka nav tāda absolūtā ilgtspējā, tas ir nemītīgs process, katrā nākamajā solī ir jāskatās, kā veidot sistēmu vēl ilgtspējīgāku. To var panākt ar labiem, mērāmiem instrumentiem, kas ļauj sekot līdzi esošajai situācijai, uzlabojumiem, lai izvērtētu visu pārtikas ķēdi. Zinātnē balstīta pieeja – regulāri mērījumi par CO2 procesos. Vairāk virzīties uz augu izcelsmes produktiem Šobrīd paveiktais: Iegūst izejvielas tikai dažus simtus km ap rūpnīcu tos produktus, kurus nevar izaudzēt Latvijā, Izvēlas pārstrādāt tur, kur viņi tiek audzēti, un tikai atslēgas izejviela tiek izmantota Alojās produktu attīstībai ražošanā izmanto pēc iespējas minimālu pārstrādi neražo ekstrodētus produktus 100% atjaunojama enerģija, savas ūdens sistēmas, ūdens recirkulācija Sadarbojas ar Latvijas un ārvalstu universitātēm, lai uzlabotu ilgtspējas mērījumus Gatavu risinājumu veidošana - Jauna pārtikas akadēmija, kur izveidojuši jaunu produktu izstrādes laboratoriju, gan arī jaunu pielietojumu laboratoriju, kur ir pilot iekārtas visdažādāko pārtikas produktu attīstībai, kuru izmanto gan pašu risinājumu veidošanai, gan arī klientu risinājumu veidošanai (gaļas aizvietošanai, piena aizvietošanai, maizes izstrādājumu un desertu veidošanai), lai veidotu pasaules līmeņa receptes.	

Aloja ir sertificējusi savu ilgtspējības stāstu ar ISCC Plus un ISO 50001 sertifikātiem, ko arī piedāvā saviem partneriem kļūt ilgtspējīgākiem, bāzējoties uz Alojas ilgtspējīgajiem risinājumiem. Aloja rada pārtikas produktus, kuriem 1) jābūt drošiem 2) garšīgiem 3) ilgtspējīgiem, tāpēc ir 12 dažādas kvalitātes sistēmas no visas pasaules, lai šos 3 kritērijus varētu nodrošināt vienlaicīgi.	
15.00-15.15	Aprite, bioekonomikas un digitalizācijas tendences Ziemeļvalstīs. Maija Kāle, Ziemeļvalstu Ministru padomes biroja Latvijā padomniece
Piezīmes no prezentācijas: Ziemeļvalstu Ministru padomes izdotās publikācijas par ilgtspējas tendencēm: 10 tendences ilgtspējīgai bioekonomikai Ziemeļvalstu Arktikā un Baltijas jūras reģionā (http://pub.norden.org/nord2020-037/#) (2019.g. izstrādātas) 10-20% no ekonomikas šajās valstīs veido jau bioekonomika, un 5 tās tendences ir: 1) Materiālu loku noslēgšana industrijā (simbioze) – pilnīgi droši 2) Biodegviela – domas dalās, vai virzīties uz šo 3) Vietējā zīmolvedība, kā mēs iezīmējam konkrētu reģionu 4) Jūraszāļu un aļģu izmantošana bioekonomikā – ļoti lēni iekustējusies 5) Alternatīvie olbaltumvielu avoti – jauna tendence Nākotnē jāpievēršas pārtikas ražošanas nozarei, jo tur liels atkritumu apjoms, neefektīvi izmantotas blakusstraumes, kurām ir augsts potenciāls tālākai izmantošanai/pārstrādei Digitalizācija – īpaši energo sistēmā, veicināt plašāku sadarbību Makroekonomikas tendences: Digitalizācija, zaļās investīcijas, urbanizācija, jaunie zaļie kursi, elektrifikācija. Aktīvāk veidojas dažādi risinājumi, kas balstīti šajās tendencēs, piem., Too Good To Go (aplikācija, kas seko līdzī pārtikas atkritumiem restorānos un piedāvā pārtiku no šiem restorāniem par ½ cenu), REKO (fermeru tirdziņš Facebook platformā, ienāk šobrīd arī Latvijā), VTT research (start-up pasaule, kur apvienojas tehnoloģijas un zinātne, piedāvājot dažādus jaunus risinājumus pārtikas ražošanā). Tendences Latvijai: Eiropas Zaļais kurss Digitalizācija – šeit Latvijā ļoti labā pozīcijā, laba datu pārraide, atvērto datu politikā, taču pietrūkst prasmes šos datus analizēt un piemērot. Elektrifikācija Vietējie produkti un zaļie iepirkumi, samazinot pārtikas ķēdi, bet paplašinot vērtību ķēdes Sadarbība un industriālā simbioze, lai veicinātu blakusproduktu izmantošanu - Bio-bāzētā aprites ekonomika (https://pub.norden.org/nord2020-001/#78769) Tur tiek uzsvērti 2 lieliski bio-bāzētas aprites ekonomikas piemēri: 1) GreenLab Skive – aprites ekonomikas paraugs, kas izveidojies arī par labu biznesa tūrisma objektu, kur citi brauc un skatās labās prakses 2) Islandes okeāna klasteris - Veikts pētījums par nodarbinātajām personām bioekonomikā tradicionālajās un jaunajās nozarēs 2009-2017 Ziemeļvalstīs ir novērojams nodarbināto skaita kritums bioekonomikas tradicionālajās nozarēs, savukārt jaunajās nozarēs kāpums. Tāpat arī redzams, ka tradicionālā bioekonomika ir vairāk nost no lielajām pilsētām, attāļajos reģionos, savukārt jaunā bioekonomika plašāk attīstās ap lielajām pilsētām/centriem, veidojot industriālo simbiozi, ir daudz intensīvāka. Somija, Dānija un Zviedrija šobrīd atzīstami par čempioniem bioekonomikas attīstībā.	
15.15-15.35	Studentu un lauksaimnieku sadarbības perspektīva Maira Leščevica, Vidzemes augstskolas akadēmiskā prorektore, profesore
Piezīmes no prezentācijas: Augstskolas līdz šim paveiktais studentu un uzņēmēju savstarpējā sadarbībā: Viss aizsākās ar eko-uzņēmējdarbības kursu, intensīvo nedēļu 2011., kad tika apmeklēta Norvēģija, kur varēja iepazīties ar eko jautājumiem. Tam sekojoši vairākas sadarbības projekti, attīstot studentu iesaisti ilgtspējīgā uzņēmējdarbībā, pētot un piedāvājot dažādus risinājumus uzņēmēju vajadzībām starptautiskā mērogā.	

Pakāpeniski profesore sāka savos zinātniskajos rakstos iekļaut pētījumus par ilgtspējīgu jeb eko uzņēmējdarbību.

2012.gadā īpaši tika akcentēts tas, ka uzņēmējdarbībai un augstskolai ir jāsadarbojas ciešāk, sākot jau iekļaut mācību priekšmetos ilgtspējas jautājumus, tai skaitā arī atbildīgi patēriņu.

Svarīgs pagrieziena punkts bija 2013.gads, kad kopā ar Ziemeļvalstīm un Baltijas valstīm tikai strādāts pie internacionalizācijas tīkla, kura ietvaros valstis apmainījās ar savu uzņēmumu vajadzībām, kurām nepieciešami risinājumi. Ārvalstu uzņēmēji ļoti novērtēja Vidzemes augstskolas studentu izstrādātos risinājumus.

Tālāk jau tika strādāts pie kopīga kursa izstrādes vairākām universitātēm, izveidojot publisku materiālu. Turpmāk tika izstrādāts e-biznesa modelis. Kad jau šī pieeja tika apgūta par uzņēmēju un studentu sadarbību, tika meklētas jaunākas, efektīvākas metodes, kā šo padarīt interesantāku un saistošāku, daudz vairāk salāgotu ar uzņēmēju vajadzībām.

Viens no instrumentiem, ko diezgan daudz izmanto ir dizaina domāšana, lai veicinātu studentu izaugsmi, attīstību, palīdzot efektīvāk risināt uzņēmēju vajadzības.

Īstenots projekts CIRECO, kurā tieši fokuss uz aprites ekonomikas risinājumiem uzņēmumiem.

Tika īstenots projekts NATUREBIZZ, kur pētīja mikrolīmeņa uzņēmumus, kas nodarbojās ar bioloģisko lauksaimniecību. Tika pētīts, kā tiek izprasts bio jēdziens, nonāca pie secinājuma, ka šī izpratne ir ļoti dažāda. Balstoties uz to, tika izmantots arī mācību materiāls, ko var izmantot mikrolīmeņa uzņēmējs savam biznesam, ja ir vēlēšanās savu biznesu padarīt zaļāku. Nav varbūt tik ļoti likts uzsvars uz aprites ekonomiku, bet vairāk uz zaļo ekonomiku kopumā.

Šobrīd aktīvs projekts E3UDRES2, caur kuru mēģinās mainīt savu pieeju augstākajai izglītībai, kur mēģinās veidot jaunu nākotnes universitāti, kurā būs iesaistīt dažādi partneri no vairākām Eiropas valstīm. Strādā gan pie studiju procesa izmaiņām, gan arī paralēli pie BioBaltic projekta, kurā cenšas vairāk paskatīties uz bioekonomikas lomu, cik tālu universitāte ar studentiem var palīdzēt zemniekiem bioekonomikas jautājumos. Šeit īsteno pieejamu, ka pasniedzējs ir vairāk kā procesa virzītājspēks, mentors nevis tikai lekciju lasītājs no tribīnes. Iegūtā starptautiskā pieredze, izstrādājot risinājumus ārvalstu uzņēmējiem noteikti ir bijusi ļoti noderīga, lai šajā projektā strādātu ar vietējiem uzņēmējiem.

Kontaktinformācija:

Maija Rieksta

Vidzemes plānošanas reģions

maija.rieksta@vidzeme.lv, tālr. +371 26099521